

FOLYÓIRATSZEMLE

RIVISTA ITALIANA DI ONOMASTICA 11. (2005)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI.

Società Editrice Romana, Róma, 2005. 657 lap (1. 274 lap, 2. 383 lap)

1. Az olasz névtudomány első számú folyóirata, a Rivista Italiana di Onomastica (RION.) 1995-ben indult újtára – amint arról a Névtani Értesítő is hírt adott már (20. 1998: 122–4). A főszerkesztő munkáját tízfős (80%-ban olasz tudósokból álló) szerkesztőbizottság, valamint kiterjedt nemzetközi munkatársi hálózat segíti. A folyóirat erőssége a rendkívül gazdag, friss információs tartalom, ezt tükrözi az a tény is, hogy körülbelül ugyanolyan arányban szerepelnek benne informatív jellegű részek, mint tanulmányok (amelyek egyébként az olaszon kívül a nagy világnyelveken is megjelenhetnek).

A folyóirat szerkezetét tekintve két nagy részre bomlik. Az első tartalmazza a szorosabb értelemben vett tudományos közleményeket: Tanulmányok, Vita, Egyebek, illetve Kisebb közlemények. A második rész állandó rovatai a következők: 1. Szemle, ennek két fő része a Recenziók és az Ismertetések, utóbbiak a következő tagolásban: Monográfiák, gyűjteményes kötetek; Szótárak, repertóriumok, bibliográfiák; Névtani folyóiratok; Egyéb folyóiratokban és gyűjteményes kötetekben megjelent tanulmányok (rövid, címleírásszintű bemutatása); Értekezések (azaz szakdolgozatok, doktori vagy egyéb tudományos cím elnyeréséért elkészített névtani munkák címleírásszintű bemutatása); Népszerűsítő jellegű névtani munkák; 2. Rendezvények; 3. Folyamatban lévő munkák, tervek, események; 4. Gyakorisági, statisztikai vonatkozású tanulmányok; 5. Széljegyzetek: rövid felvetések (pl. a napi sajtóban felvetett témákkal kapcsolatos megjegyzések); 6. Az előző év olasz névtani bibliográfiája (évfolyamonként mindig a második kötet végén); 7. Kiegészítések, hozzászólások, helyesbítések (a RION.-ban korábban közöltekhez kapcsolódó megjegyzések); 8. Nekrológok. – Az egyes köteteket az első nagy rész tanulmányainak olasz nyelvű összefoglalói zárják; a kötetek végén olasz nyelvű, míg a tanulmányokat követően rendszerint angol nyelvű absztrakt olvasható.

A RION. szinte indulása óta rendszeresen hírt ad a magyar névkutatás eredményeiről, eseményeiről (l. a fentebb hivatkozott írást), s 1997 óta ismerteti a Névtani Értesítő egyes számait is. Jelen számunktól kezdve hasonlóképpen fogunk mi is számot adni az olasz névkutatás e meghatározó folyóiratáról.

2. A RION. 2005. évi tartalmát a fontosabb rovatokat sorra véve ismertetjük az alábbiakban.

Tanulmányok. – A 12 tanulmány, a két vitacikk, továbbá az Egyebek rovat három írásának szerzői túlnyomó többségben olaszok, és a tárgyalt témák is elsősorban az olasz névtan körébe tartoznak. A történeti-etimológiai, általánosabb jellegű írások egy 4. századi aquitaniai család neveinek eredetét, szubsztrátum-vonatkozásait (29–54), illetve az

alemann név népnémetimológiáját vizsgálják (291–311). A vezetéknevekkel három tanulmány foglalkozik (Belluno: 63–80, Szardínia/Tempio: 313–40; helynévi eredetű vezetéknevek használata az adott helynév területén: 9–28). Az utónévhasználat két tanulmány szerzőjét ihlette írásra (hogyan örökítik az olaszok a felmenők nevét az utódokra: 285–90; Szt. Konstantin tiszteletének tükröződése a szárd nevekben: 55–62). Az irodalmi-művészi névadás különböző kérdéseivel további három írás foglalkozik (Chaplin „A diktátor” című filmjének olasz névmegfeleltetései: 96–9; a „Pinocchio” című ifjúsági regény perzsa fordításainak névtani vizsgálata és tanulságai: 415–36; Chrétien de Troyes „Perceval”-jának és R. Queneau „Le vol d'Icare” című művében Ikarosz szimbolikus névvisselése: 371–95). A toponomasztika is több írás tárgya: a *Polesine* név etruszk eredete (94–5); az *Italia* helynév etimológiája és összefüggései a *vetulus* szóval (446–50); a növénynévi eredetű helyneveknél a fanevek dominanciája (437–44); az olasz helynevek és belőlük képzett városlakó-neveknek a hangsúly(nem)jelöléssel, illetve a képzős változatokkal kapcsolatos problémái (82–91); FRANZ PETRI (1920-as évek) Gallia egy részére vonatkozó „helynévkiegyenlítődé”-elméletének kritikája, illetve továbbvitele (341–70). Végül morfológiai vonatkozásokról esik szó két tanulmányban (az *-eide* képző produktivitása és szemantikája a személyneveknél: 397–414; az *-atil/-aghi* képzős lombard vezetéknevek kérdései és összefüggései: 452–4).

Szemle. – A 19 nagyobb recenzióknak körülbelül a fele olasz munkákkal foglalkozik: személyneveket (*Trieszt, Carnia, Canobbio, Procida*) és helyneveket (*Lombardia/Ticino, Bellinzona, Firenze*) feldolgozó munkák mellett egy 20. századi olasz írók névhasználatát vizsgáló kötetet mutat be. A recenziók másik negyede (nemzetközi) gyűjteményes kiadványokat ismertet: többek között a DIETER KREMER, illetve a KARLHEINZ HENGST tiszteletére összeállított igen gazdag köteteket, továbbá az 1993-ban Trierben megrendezett XVIII. Nemzetközi Névtudományi Kongresszus anyagának két újabb kötetét.

Az ismertetett szótárak között szerepel a BATTAGLIA-szótárhoz készült pótkötet (melyben a tulajdonnévből képzett köznevek aránya kb. 16%), továbbá a „Patronymica Romanica” (PatRom.), valamint a „Deonomasticum Italicum” (DI.) újabb füzet. – A spanyol névtant két személynévtani kötet, a románt egy összefoglaló mű, az orosz ismét egy antroponomasztikai munka képviseli. – Mind a monográfiák, mind a szótárak ismertető rovatában számos olasz, illetve idegen nyelvű mű szerepel, köztük olyanok is, amelyek csak áttételesen számíthatók névtani munkának (pl. tulajdonneveket is tartalmazó volta révén egy közmondásszótár). – A névtani folyóiratokat ismertető fejezet valójában az egyes kiadványok tartalomjegyzékét adja közre eredeti nyelven, olykor olasz kiegészítő-magyarító kommentárok kíséretében. A Névtani Értesítő tanulmányainak címét olaszra (vagy angolra) fordítva is közlik. A RIO-n. 2005-ben 23 névtani folyóiratot ismertetett, némelyiknek több számát is. Az *Il Nome nel testo* című, szintén olasz névtani folyóirat például az irodalmi névadás témakörében rendszeresen Pisában megtartott kongresszusok anyagát tartalmazza (525–6).

Rendezvények. – A rovat több lezajlott vagy megrendezendő névtani kongresszusról, szimpóziumról számol be; többek között a 2004 őszén Zarában megtartott „Naming the world. From common nouns to proper names”, illetve „Onomastic terminology: a confrontation between four linguistic dominia” címűről (anyaga a „RIO-n International Series” most indult sorozatának első tagjaként e címmel meg is jelent már), valamint az ICOS legutóbbi, 2005 nyarának végén Pisában megrendezett nemzetközi kongresszusáról, a tervezett előadások címének felsorolásával (197–212, 547–75).

Folyamatban levő munkák. – Több más terv és kezdeményezés között számol be a rovat a RION. nemzetközi füzetek megindításáról, a 2006 elején megrendezendő „Lexikográfia és névtan” című szimpóziumról, a Toszkán Nagyhercegség 1841-es összeírásának névtani szempontú feldolgozásáról, és a DI. (nem füzetekben, hanem kötetekben) való megjelenéséről. Szó esik a névtan felsőoktatási megjelenéséről: a Sassariban, Sienában, Lipszében és Koppenhágában zajló névtani kurzusokról is (214, 215–6, 588–9, 591).

Névyakorisági vizsgálatok. – A rovat ENZO CAFFARELLI két feldolgozását adja közre: a legnépesebb olasz tartomány, Lombardia vezetéknéveinek statisztikai, demográfiai és tipológiai jellegzetességeit írja le, illetve Észak-Itália három (részben vegyes lakosságú) határmenti tartományának leggyakoribb vezetéknéveit mutatja be, statisztikai adatait kommentálva (225–51, 593–612).

Nekrológok. – ARRIGO CASTELLANI olasz és TOMÁS BUESA OLIVER spanyol tudóstól búcsúznak.

3. A folyóirat ismertett számának magyar vonatkozású részletei. – Az ismertett (illetve megemlített) munkák: HAJDÚ MIHÁLY: Válogatott tanulmányok; HOFFMANN ISTVÁN szerk.: Helynévtörténeti tanulmányok 1. (152–3); Névtani Értesítő 27. szám (533–4); SZABÓ T. ATTILA Erdélyi történeti helynévgyűjtésének két újabb kötete: a két Küküllő megye és Torda-Aranyos megye (174–5); S. DÁVID EMESE: Magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek utónévkönyve és BRENNER-ERB-KNIPF: Magyarországi német utónevek jegyzéke (175–6); KOI BALÁZS és SZOPOS ANDRÁS PhD-dolgozata (545); TAKÁCS TIBOR: Sorsunk a nevünkben (546). – A folyamatban lévő munkák, tervek között a folyóirat hírt ad a Magyar Nyelvtudományi Társaság Névtani tagozatának megalakulásáról (591–2). – Az „Események” rovatban a XXII. ICOS kongresszusról készült tárgyszerű beszámoló felsorolja a magyar résztvevők nevét és előadásai címét. – A 2004. év bibliográfiái összefoglalójában szerepel FÁBIÁN ZSUZSANNÁnak HAJDÚ MIHÁLY „Általános és magyar névtan” című könyvéről készített recenziója (630).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

NAMENKUNDLICHE INFORMATIONEN 85–86. (2004)

Szerkesztette ERNST EICHLER – KARLHEINZ HENGST – DIETLIND KRÜGER.
Leipziger Universitätsverlag, Leipzig, 2004. 421 lap.

1. A Namenkundliche Informationen (NI) 1964 óta évente egyszer megjelenő folyóirat, melyet a Lipcsei Egyetem Névkutató Munkaközössége ad ki. A szerkesztőbizottság tagjai: ERNST EICHLER, DIETLIND KRÜGER, KARLHEINZ HENGST. A folyóirat a névtudománynak szinte minden területéről (földrajzi nevek, személynevek, névelmélet, módszertani kérdések stb.) közöl cikkeket. Rendszeresen olvashatunk benne kritikákat a világ különböző országaiban megjelent névtani kiadványokról; kezdettől fogva szemlézik a legtekintélyesebb névtani kérdésekkel foglalkozó szakfolyóiratokat, köztük immár tíz éve a Névtani Értesítőt is. A folyóirat német nyelvű, de a szakkikkekről angol nyelvű összefoglalás is készül.